

Balkan Savaşının Sonuçları

- Osmanlı Devleti'nin batı sınırı Meriç Nehri olarak belirlenmiştir.
- Osmanlı Devleti Batı Trakya, Makedonya, Arnavutluk, Girit ve Ege Adalarını kaybetmiştir.
- Balkanlardan Anadolu'ya göçler yaşanmıştır.
- Balkanlarda kalan Türkler azınlık statüsüne düşmüştür.
- Günümüze kadar devam eden Batı Trakya Türkleri sorunu ortaya çıkmıştır.
- Osmanlıcılık fikri yerine Türkçülük fikri etkili olmaya başlamıştır.
- Osmanlı-Almanya yakınlaşması artmıştır.

Balkan Savaşları öncesi Balkanlar

I. Balkan Savaşı sonrası Balkanlar

II. Balkan Savaşı sonrası Balkanlar

● I. DÜNYA SAVAŞI'NDA OSMANLI DEVLETİ (1914-1918)

I. Dünya Savaşı'nın Genel Nedenleri	I. Dünya Savaşı'nın Özel Nedenleri
• Sanayi İnkılabı ile birlikte artan ham madde ihtiyacı sonucunda gelişen sömürgecilik düşüncesi • Fransız İhtilali ile ön plana çıkan milliyetçilik düşüncesi • İttifak ve İtilaf Bloklarının kurulması ile artan silahlanma yarışı	• Almanya'nın Sedan Savaşı'yla Avrupa'nın en önemli demir ve kömür madenlerine sahip bölgelerinden biri olan Alsas-Loren'i Fransa'dan alması • Almanya ve İngiltere arasındaki ekonomik rekabetin artması • Almanya-Macaristan İmparatorluğu'nun Rusya'nın Balkanlarda uyguladığı Panslavizm ve Ortodoksluk politikalarından rahatsız olması • İtalya'nın Akdeniz'e hâkim olmak istemesi • Japonya'nın yayılcı politikaya yönelmesi

TYT - AYT

TARİH

VIDEO DERS KİTABI

20. YÜZYIL BAŞLARINDA OSMANLI DEVLETİ VE DÜNYA

ÜNİTE
19

	İttifak Devletleri	İtilaf Devletleri
I. Dünya Savaşı öncesi	Almanya, İtalya , Avusturya-Macaristan İmparatorluğu	İngiltere, Fransa, Rusya
I. Dünya Savaşı başladıktan sonra	Almanya, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, Osmanlı, Bulgaristan	İngiltere, Fransa, Rusya, İtalya , Amerika Birleşik Devletleri, Japonya, Sırbistan, Romanya, Karadağ, Portekiz, Yunanistan

- ▶ 28 Haziran 1914'te Avusturya-Macaristan veliahdı Arşidük Franz Ferdinand'ın, Gavrilo Princip (Gavrilo Prinsip) adlı bir Sırp milliyetçisi tarafından öldürülmesi üzerine I. Dünya Savaşı fiilen başlamıştır.
- ▶ I. Dünya Savaşı başladığında tarafsız olan Osmanlı Devleti, böyle bir savaşta yalnız kalmamak için ittifak girişimlerinde bulunmuş, İtilaf Devletleri'nin yanında yer almayı hedefleyen Osmanlı Devleti'nin talebi reddedilmiştir.
- ▶ İtilaf Devletleri, Osmanlı topraklarını aralarında paylaşmayı amaçladıkları için Osmanlı Devleti'nin savaşa katılmayıp tarafsız kalmasından yana politika izlemiştir.
- ▶ Osmanlı Devleti, İtilaf Devletleri'ne yaptığı ittifak önerisinin reddedilmesi üzerine Almanya'ya yakınlaşmıştır.
- ▶ İttihat ve Terakki yöneticileri, Almanya'ya karşı sempati duyuyorlardı ve Almanların savaşı kazanacağına kesin gözüyle bakıyorlardı. Böylece Osmanlı Devleti, Almanya'dan da alacağı destekle kaybettiği toprakları geri kazanabilecekti.
- ▶ Almanya da Osmanlı Devleti'ni kendi yanında bir an önce savaşa dahil etmek istemiştir.
- ▶ **Almanya'nın Osmanlı Devleti'ni istemesinde;**
 - Avrupa'daki savaş yükünü hafifletmek,
 - Halifenin dinî gücünden yararlanmak,
 - Osmanlı Devleti'nin jeopolitik konumundan faydalanmak,
 - Osmanlı Devleti'nin nüfus gücünü kullanmak amaçları etkili olmuştur.
- ▶ İngiliz donanmasından kaçan Goeben (Goben) ve Breslau (Breslav) adındaki iki Alman gemisi, Çanakkale Boğazı'nı geçerek Osmanlı Devleti'ne sığınmıştır.
- ▶ İngiltere, iki Alman gemisinin tarafsız bir devlet olan Osmanlı kara sularından çıkarılmasını isteyince Osmanlı Devleti iki Alman gemisini satın aldığını ifade ederek onlara **Yavuz** ve **Midilli** isimlerini vermiştir.
- ▶ Osmanlı bayrağı çekilen Yavuz ve Midilli gemilerinin Karadeniz'deki Odessa ve Sivastopol limanlarını 29 Ekim 1914'te bombalaması üzerine 2 Kasım 1914'te Rusya, Osmanlı'ya savaş ilan etmiştir.

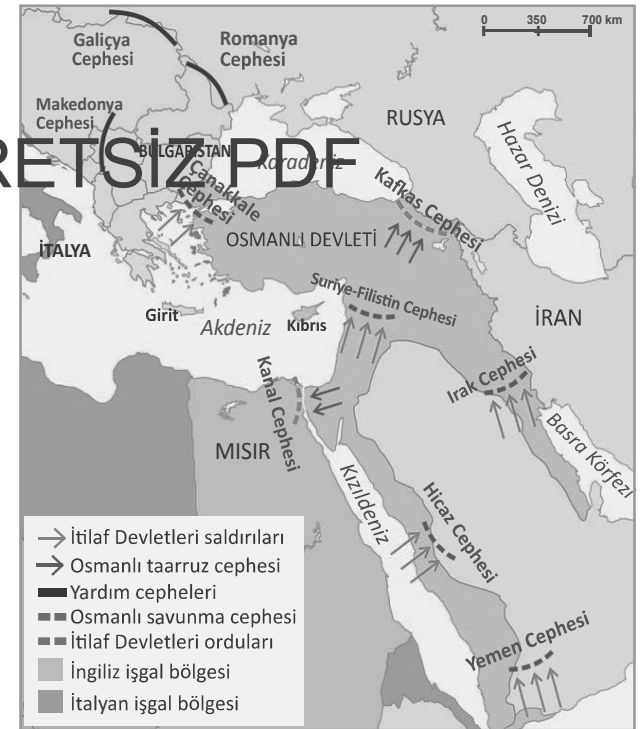
- ▶ Osmanlı Devleti, 11 Kasım 1914'te İtilaf Devletlerine savaş ilan ederek I. Dünya Savaşı'na resmen dâhil olmuştur.

Not

Osmanlı Devleti'nin savaşa dahil olması ile;

- Savaşın alanı genişlemiştir.
- Sultan V. Mehmet Reşad, halife sıfatıyla kutsal cihat ilan etmiştir.
- İngiltere, Kıbrıs'ı topraklarına katmıştır.

I. Dünya Savaşı'nda Osmanlı Devleti'nin Mücadele Ettiği Cepheler

- ▶ Osmanlı Devleti, I. Dünya Savaşı'nda **Kafkas, Çanakkale, Süveyş (Mısır), Irak, Suriye-Filistin, Hicaz-Yemen** cephelerinde mücadele etmiş; **Galiçya, Makedonya** ve Romanya cephelerine ise müttefiki olan devletlere yardım amacıyla asker göndermiştir.

Taarruz Cepheleri	• Kafkas Cephesi • Kanal Cephesi
Savunma Cepheleri	• Çanakkale Cephesi • Irak Cephesi • Hicaz-Yemen Cephesi • Suriye-Filistin Cephesi
Yardım Cepheleri	• Galicya Cephesi • Makedonya Cephesi • Romanya Cephesi

● Taarruz Cepheleri

Kanal Cephesi

- ▶ Almanya ve Osmanlı Devleti'nin bu cepheyi açmaktaki amacı,
 - Süveyş Kanalı'nı ele geçirerek İngiltere'nin sömürgeleriyle bağlantısını keserek insan ve ham madde sağlamasını önlemek,
 - Mısır'ı İngiltere'den geri almak
- ▶ Bahriye Nazırı Cemal Paşa komutasındaki Osmanlı ordusu 1915'te taarruza geçmiş fakat İngilizler karşısında başarısız olan Osmanlı kuvvetleri geri çekilmiştir.
- ▶ İngiltere 1917'de saldırıya geçip Sina Yarımadası'nı alarak Suriye'ye kadar ilerlemiştir.

Kafkas Cephesi ve 1915 Olayları

- ▶ Osmanlı Devleti, I. Dünya Savaşı'nda mücadele ettiği ilk cephe olan Kafkas Cephesi'nde;
 - Rusya'nın işgali altındaki Türklerle birleşerek büyük bir Türk devleti kurmayı (Turancılık),
 - Bakü petrolünün Rusya'nın eline geçmesini önlemeyi,
 - Almanya üzerindeki İtilaf baskısını azaltmayı, amaçlamıştır.
- ▶ Enver Paşa'nın isteğiyle 22 Aralık 1914'te başlatılan Sarıkamış Harekâtı'nda, Osmanlı ordusu büyük bir yenilgiye uğramıştır.
- ▶ Sarıkamış Harekâtı sonrası saldırıya geçen Ruslar; **Erzurum, Trabzon, Bayburt, Erzincan, Muş, Bitlis ve Van**'ı işgal etmiştir.
- ▶ Çanakkale Savaşı'nda büyük başarılar kazanan Mustafa Kemal, I. Dünya Savaşı'nda mücadele ettiği ikinci cephe olan Kafkas Cephesi'nde **Muş** ve **Bitlis**'i 1916 yılında düşman işgalinden kurtarmıştır.

Not

Nisan 1916'da general rütbesine yükselen Mustafa Kemal, Kafkas Cephesi'ndeki başarılarından dolayı "**Altın Kılıç Madalyası**" kazanmıştır.

- ▶ 1917 Bolşevik İhtilali sonrası kurulan SSCB (Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği), İttifak Devletleri ile

imzaladığı **Brest Litovsk Antlaşması** (3 Mart 1918) ile I. Dünya Savaşı'ndan çekilince Kafkas Cephesi kapanmıştır.

- ▶ Osmanlı Devleti, Brest Litovsk Antlaşması'yla Rusya'nın I. Dünya Savaşı sırasında işgal ettiği yerlerin yanı sıra 1878 **Berlin Antlaşması** ile kaybettiği ve **Elviye-i selase** (üç vilayet) olarak adlandırılan **Kars, Ardahan ve Batum**'u geri almıştır.
- ▶ Rusya'da 1917 Bolşevik İhtilali sonrası yaşanan iç karışıklıklardan yararlanan Azerbaycan Türkleri, 1918 yılında Mehmet Emin Resulzade liderliğinde Gence merkez olmak üzere **Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti**'ni kurmuşlardır.
- ▶ Rusların Ermeniler ile iş birliği yapıp Bakü'yü işgal etmesi üzerine Osmanlı Devleti, Enver Paşa'nın emriyle bölgedeki Türklerden ve Müslümanlardan oluşan Kafkas İslam Ordusunu oluşturmuştur.
- ▶ Enver Paşa'nın kardeşi **Nuri (Killigil) Paşa** komutasındaki **Kafkas İslam Ordusu**, 15 Eylül 1918 tarihinde Bolşevik Rusya'nın ve Ermenilerin işgal ettiği Bakü'yü geri alarak Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti'nin başkenti ilan etmiştir.
- ▶ Kafkas İslam Ordusu, 30 Ekim 1918'de imzalanan Mondros Mütarekesi'ne kadar bölgedeki görevini sürdürmüş, antlaşma sonrasında Bakü'den ayrılmak zorunda kalmıştır.
- ▶ I. Dünya Savaşı'nda, Kafkas Cephesi'nde, Osmanlı ordusu Ruslara karşı çok zor koşullar altında mücadele etmeye çalışırken, bazı Ermeniler de çeteler oluşturarak devlete karşı ayaklanmışlardır.
- ▶ Osmanlı Devleti, Ermeni isyanını önlemek için ilk olarak 24 Nisan 1915'te Ermeni komitelerinin kapatılması, belgelerine el konulması ve komite liderlerinin tutuklanması ile ilgili bir genelge yayımlayarak isyanın çıkmasında rol oynayan Ermeni ileri gelenleri tutuklanmıştır.
- ▶ İsyanların artarak devam etmesi üzerine 27 Mayıs 1915'te "**Sevk ve İskân (Zorunlu Yer Değiştirme) Kanunu**"nu yayımlayan Osmanlı Devleti, Doğu Anadolu Bölgesi'nde yaşayan Ermenilerin yine Osmanlı toprağı olan Suriye'ye ve Lübnan'a gönderilmesine karar vermiştir.

● Savunma Cepheleri

Çanakkale Cephesi

- ▶ İtilaf Devletleri'nin Çanakkale Cephesi'ni açmasındaki amaçları;
 - İstanbul ve Boğazları ele geçirip Osmanlı'yı savaş dışı bırakmak,
 - müttefikleri olan Rusya'ya gerekli askerî ve ekonomik yardımları yapmak,

TYT - AYT

TARİH
VIDEO DERS KİTABI

- Rusya'nın buğdayından faydalanmak,
 - bu cephede kazanılacak başarıyla birlikte hâlâ tarafsız olan Balkan Devletleri'ni kendi yanlarında savaşa çekmek.
- 18 Mart 1915'te İtilaf Devletleri donanmasının saldırıya geçmesiyle Çanakkale Deniz Savaşı başlamıştır.
- İsmail Hakkı Bey komutasındaki Nusret Mayın Gemisi'nin gizlice Boğaz'a döşediği mayınlar ile Seyit Onbaşı'nın tek başına kaldırarak topçu bataryasına yerleştirdiği top mermisinin İngiliz zırhlısı Ocean'ı batırması, Çanakkale Deniz Savaşı'nın seyrini değiştirmiş ve İtilaf donanması büyük kayıplar vererek geri çekilmek zorunda kalmıştır.
- “18 Mart Kahramanı” olarak anılan Çanakkale Müstahkem Mevki Komutanı Tümgeneral **Cevat Çobanlı**'nın bu zaferde büyük katkısı olmuştur.
- Çanakkale Boğazı'nı denizden geçemeyince İngiliz General Ian Hamilton (Yen Hemiltın) komutasında çoğunluğu Anzaklardan oluşan İtilaf ordusu kara hareketini başlatmış, **19. Tümen Komutanı Yarbay Mustafa Kemal** ve emrindeki Türk ordusu; Anafartalar, Conkbayırı ve Arıburnu'nda destan yazarak düşmana geçit vermemişlerdir.

Not

I. Dünya Savaşı sırasında İngiltere'nin ordusunda savaşan, Avustralyalı ve Yeni Zelandalı askerlerden oluşan kolordudur. Bu kolordunun askerlerine Anzaklar denir. (Australian and New Zealand Army Corps, kısaca **ANZAC**)

► Çanakkale'de kara savaşlarında da başarılı olamayan İtilaf kuvvetleri, Ocak 1916'da Gelibolu'yu boşaltmışlardır.

Not

I. Dünya Savaşı süresince Osmanlı Devleti'nin zafer kazandığı tek cephe Çanakkale Cephesi'dir.

Çanakkale Muharebelerinin önemi

- Çanakkale Muharebeleri'ni Osmanlı'nın kazanmasıyla I. Dünya Savaşı'nın süresi de uzadı.
- Bulgaristan, İttifak Devletleri'nin yanında savaşa katıldı. Böylece Almanya ile Osmanlı Devleti arasında kara bağlantısı sağlandı.
- Müttefiklerin yardım götüremediği Rusya'da Bolşevik İhtilali çıktı. Rusya'daki Çarlık rejimi yıkıldı.
- Mustafa Kemal'in bu cephedeki başarısı, Millî Mücadele'nin de lideri olmasında etkili oldu.

Not

Mustafa Kemal, “**Anafartalar Kahramanı**” ünvanını aldığı Çanakkale Savaşı'ndaki başarıları sonrası “**Altın Liyakat Madalyası**” kazanıp **albay** rütbesine yükseldi.

20. YÜZYIL BAŞLARINDA
OSMANLI DEVLETİ VE DÜNYAÜNİTE
19**Çanakkale Cephesi Komutanları**

- **Mustafa Kemal**, Çanakkale Cephesi'nde önce 19. Tümen Komutanı, sonra Anafartalar Grup Komutanı olarak görev yapmıştır. Askerlerine “Size ben taarruzu emretmiyorum ölmeyi emrediyorum. Biz ölünceye kadar geçecek zaman zarfında yerimize başka kuvvetler ve kumandanlar gelebilir.” emrini vermiştir.
- **Enver Paşa**, dönemin **Harbiye Nazırı** olarak askerî harekâtların yönetilmesinde görev almıştır.
- **Otto Liman von Sanders**, 24 Mart 1915'te **5. Ordu Komutanı** sıfatıyla Gelibolu'ya gönderilmiş ve Çanakkale Savaşlarını yönetmiştir.
- **Cevat (Çobanlı) Paşa**, 1914'te **Çanakkale Müstahkem Mevkii Komutanlığı** görevine atanmış, katıldığı deniz ve kara muharebelerinin zaferle sonuçlanmasında büyük rol oynamıştır.
- **Esat (Bülkat) Paşa**, Çanakkale Cephesi'nde **Kuzey Grubu Komutanı** olarak görev yapmış ve özellikle Gelibolu savunmasında çok önemli yararlılıklar göstermiştir.
- **Fevzi (Çakmak) Paşa**, Çanakkale Cephesi'nde **5. Kolordu Komutanlığı** yapmış, Mustafa Kemal'in 16 Aralık 1915'te cepheden ayrılması üzerine **vekâleten** Anafartalar Grubu Komutanlığına getirilmiştir.
- **Ali Fuat (Cebesoy) Paşa**, İtilaf Devletleri'nin 25 Nisan 1915'te Çanakkale'de karadan çıkarma harekâtını başlatması üzerine komuta ettiği **25. Tümen** ile Çanakkale'ye çağırılmış, Bolayır bölgesinde savunma yapmıştır.
- **Kazım (Karabekir) Paşa**, **14. Tümen Komutanlığına** atanarak Çanakkale'ye gönderilmiş, Seddülbahir'de başarılı bir savunma gerçekleştirmiştir.

Irak Cephesi

- Irak petrollerine hâkim olmak ve Türk-Alman kuvvetlerinin Hindistan'ı tehdit etmesini engellemek amacıyla 1915 yılında İngiltere tarafından açılmıştır.
- İngilizler 1915 Eylül'ünde Bağdat'ın 160 kilometre güneyindeki Kut'ül Amâre'ye kadar ilerleyip burayı ele geçirmişler fakat Türk kuvvetleri, Selman-ı Pak Muharebesi'nde büyük bir başarı gösterip **Kut'ül Amâre**'deki İngiliz kuvvetlerini kuşatmış ve İngiliz kuvvetleri 29 Nisan 1916'da **Halil Paşa** komutasındaki Türk kuvvetlerine teslim olmuştur.
- Böylece Osmanlı Devleti, Çanakkale'den sonra Irak'ta da İngilizlere karşı önemli bir zafer kazanmıştır.
- Ancak daha sonraki yıllarda İngilizler bölgeye daha fazla kuvvet göndererek Bağdat'a kadar ilerlemiştir.

Hicaz-Yemen Cephesi

- İngilizler, **Mac Mahon** (Mak Mahon) Antlaşması'yla Arapları "bağımsız Arap devleti kurma" vaadiyle kendi yanlarına çekmişlerdir.
- Mekke Emiri Şerif Hüseyin liderliğinde Osmanlı Devleti'ne karşı ayaklanan Araplar İngiltere ile iş birliği yapınca Osmanlı Devleti, Hicaz-Yemen Cephesi'nde büyük kayıplar vermiştir.
- Medine'yi savunan 7. Kolordu Komutanı Fahrettin (Türkkan) Paşa, 30 Ekim 1918'de Mondros Ateşkes Antlaşması imzalanmasına rağmen teslim olmayı reddederek Ocak 1919'a kadar Medine Müdafaası'na devam etmiştir.
- "Çöl Kapları" ünvanıyla anılan **Fahrettin Paşa**, Medine Müdafaası sırasında kutsal emanetleri gizlice İstanbul'a ulaştırmayı başararak bu emanetlerin İngilizlerin eline geçmesini engellemiştir.

Suriye-Filistin Cephesi

- Kanal Cephesi ile Sina Yarımadası'nı ele geçiren ve Filistin istikametine doğru ilerleyen İngilizlere karşı Osmanlı birlikleri Gazze Savaşlarında başarılı olmuş, ancak takviye edilen İngiliz kuvvetleri Kudüs ve Suriye'yi işgal etmiştir.
- Yıldırım Ordularına bağlı 7. Ordu Komutanı Mustafa Kemal, yaptığı savunma savaşları ile düşmanı Antakya-Halep hattında durdurmayı başarmıştır.
- Ayrıca isyancı Arap güçleri ile 26 Ekim 1918'de yaptığı Katma Savaşı'nı kazanan Mustafa Kemal, Halep'in beş kilometre kadar kuzeyindeki bölgeyi Türk sınırı olarak belirlemiştir.
- Mondros Ateşkes Anlaşması'nın imzalanmasının ardından **Mustafa Kemal 31 Ekim'de Yıldırım Orduları Grup Komutanlığı'na** atanmıştır.

Müttefiklere Yardım Cephesi

- Osmanlı Devleti, I. Dünya Savaşı'nda Galiçya, Makedonya ve Romanya cephelerinde müttefiklerine yardım amacıyla mücadele etmiştir. Bu cepheler Brest Litovsk Antlaşması'yla kapanmıştır.

● I. DÜNYA SAVAŞI'NIN SEYRİNİ ETKİLEYEN OLAYLAR

- Savaşın sonlarına doğru savaşın seyrini etkileyen iki tane önemli olay vardır. Bunlardan biri Rusya'nın savaştan çekilmesi diğeri de ABD'nin savaşa katılmasıdır.
- 1917'de Rusya'da sosyal, siyasi sorunlarla beraber ekonomik sıkıntılar artmasıyla, Bolşevikler hükümet darbesi yaparak iktidarı ele geçirmiştir. İktidara gelen Bolşevik yönetimi, İttifak Devletleri ile 3 Mart 1918'de Brest Litovsk Antlaşması'nı imzalayarak savaştan çekilmiştir.

- İttifak Devletleri, Rusya'nın çekilmesiyle oluşan boşluğu ABD ile doldurmuştur.
- Savaş başlarken tarafsız olan ABD, İttifak Devletleri'ne silah ve cephane satmaktaydı. Amerikan ticaret gemilerinin, Alman denizaltıları tarafından batırılması üzerine ABD, Almanya'ya savaş ilan etmiştir (2 Nisan 1917).
- Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Woodrow Wilson, 8 Ocak 1918'de 14 maddelik "**Wilson İlkeleri**"ni yayımlayarak savaşa girme şartlarını açıklamıştır.

Wilson İlkeleri'nin önemli maddeleri şunlardır:

- Savaş sonrası, yenen devletler, yenilen devletlerden toprak almayacaktır.
- Savaş sonrası, yenilen devletlerden savaş tazminatı alınmayacaktır.
- Devletler arası sorunları çözmek, barış içinde bir arada yaşamak amacıyla "uluslararası bir teşkilat" kurulacaktır.
- Her millet çoğunluğa sahip olduğu topraklarda kendi devletini kuracaktır.

Osmanlı Devleti'nde Türklerin çoğunluk olduğu bölgelerde Türk egemenliği sağlanacaktır.

- Osmanlı Devleti sınırları içindeki Boğazlar, tüm devletlere açılacaktır.

- Wilson İlkeleri, I. Dünya Savaşı sonrasında barışın sağlanmasını, devletler arası sorunların ise kurulması planlanan "**Milletler Cemiyeti**" aracılığıyla silah kullanılmadan çözülmesini amaçlamıştır.
- Osmanlı Devleti ve diğer yenilen devletler Wilson İlkeleri'ne güvenerek savaştan çekilmişlerse de İngiltere ve Fransa başta olmak üzere emperyalist devletler, savaş sonunda imzalanan antlaşmalarda Wilson İlkeleri'ne aykırı olarak yenilen devletleri işgal edip onlara ağır savaş tazminatları ödettirmişlerdir.
- ABD savaşa katıldıktan sonra müttefiklerine yardım etmek amacıyla Avrupa'ya kuvvet göndermiş, böylece savaş kısa sürede İttifak Devletleri'nin lehine sonuçlanmıştır.

Not

ABD, I. Dünya Savaşı'na katılarak aynı zamanda ilk kez Monroe Doktrini'nden ayrılmıştır.

TYT - AYT

TARİH

VIDEO DERS KİTABI

● Osmanlı İmparatorluğu'nun Paylaşılmasını Öngören Gizli Antlaşmalar

- **İstanbul Antlaşması (18 Mart-10 Nisan 1915):** İngiltere, Fransa ve Rusya arasında imzalanmıştır. Buna göre; Boğazlar, Midye-Enez çizgisine kadar Trakya, Gelibolu Yarımadası, Sakarya Irmağı'na kadar Kocaeli Yarımadası ile İmroz ve Bozcaada savaştan sonra Rusya'ya bırakılacaktı.
- **Londra Antlaşması (1915):** İtalya, Fransa, İngiltere ve Rusya arasında imzalanmıştır. On İki Ada ve Trablusgarp'ın yanı sıra Antalya'ya kadar uzanan Batı Anadolu toprakları da İtalya'ya bırakılmıştır.
- **Sykes-Picot (Saykıs Piko) Antlaşması (1916):** İngiltere ve Fransa arasında imzalanan antlaşmaya sonradan Rusya da dâhil olmuştur. Bu antlaşma sonucunda Van, Erzurum, Trabzon ve Bitlis'in doğusu ile Diyarbakır, Elâzığ ve Sivas'ın bir bölümü Rusya'ya; Adana, Halep, Lübnan, Beyrut, Şam ve Harput illerinin bir kısmı Fransa'ya; Bağdat, Basra ve Güney Irak bölgesi İngiltere'ye bırakılmıştır.
- **Saint Jean De Maurienne (Sen Jan Dö Morien) Antlaşması (1916):** Fransa, İngiltere ve İtalya arasında imzalandı. İzmir ve çevresi, Konya'nın önemli bir bölümü, Menteşe Sancağı ve Antalya toprakları İtalya'ya bırakılmıştır. Bunun yanı sıra İtalya'ya Mersin, İskenderun, Hayfa ve Akka da ayrıcalıklar tanınmıştır.

● I. Dünya Savaşı'nın Sonuçları

- 1914-1918 arasında süren I. Dünya Savaşı, İtilaf Devletlerinin galibiyetiyle sonuçlanmıştır.
- Savaşın sonunda **Osmanlı Devleti, Almanya, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ve Çarlık Rusyası** yıkılmıştır.
- Yıkılan imparatorlukların topraklarında yeni devletler (**Türkiye, Çekoslovakya, Polonya, Yugoslavya, SSCB, Avusturya, Macaristan**) kurulmuştur.
- Savaş sonrası dünyaya hâkim olmak isteyen sömürgeci güçler, yönetimde manda ve himaye sistemine geçmişlerdir.
- Savaşta kullanılan yeni silah teknolojileri ile cephe ve cephe gerisi ayrımı ortadan kalktığı için sivil savunma kavramı yaygınlaşmıştır.
- Yeni dünya düzeninde barışı kalıcı hâle getirmek için **Cemiyet-i Akvam (Milletler Cemiyeti)** kurulmuştur.
- İmzalanan barış antlaşmalarının ortaya çıkardığı siyasi, sosyal ve ekonomik baskı ortamı **faşizm, komünizm, nazizm** gibi yeni rejimlerin doğmasına yol açmıştır
- Savaş sonrasında imzalanan antlaşmaların barışı tesis edememesi, II. Dünya Savaşı'na zemin hazırlamıştır.

20. YÜZYIL BAŞLARINDA OSMANLI DEVLETİ VE DÜNYA

ÜNİTE
19

● MONDROS ATEŞKES ANTLAŞMASI (30 EKİM 1918)

- I. Dünya Savaşı'nın sonlarına doğru Osmanlı Devleti'nde Padişah V. Mehmet Reşat'ın vefatı üzerine VI. Mehmet Vahdettin tahta çıkmıştır.
- Savaş 1918'de Osmanlı Devleti'nin dahil olduğu İttifak Devletleri'nin yenilgisiyle sonuçlanmıştır.
- Osmanlı Devleti müttefiki Bulgaristan'ın savaştan çekilmesi ve İngilizlerin İstanbul'a yönelmesi üzerine zor durumda kalmıştır.
- 8 Ekim 1918'de Sadrazam Talat Paşa kabinesinin istifası üzerine 14 Ekim'de **Ahmet İzzet Paşa Hükümeti** kurulmuş, yeni kurulan Ahmet İzzet Paşa başkanlığındaki yeni hükümet Wilson İlkeleri doğrultusunda imzalanacak bir ateşkes istemiştir.
- İstanbul Hükümeti tarafından **Bahriye Nazırı Rauf Bey** başkanlığında görevlendirilen heyet, Limni Adası'nın Mondros Limanı'na gitmiştir.
- İtilaf Devletleri'ni temsil eden Amiral Calthorpe (Kalthorp) ile İngilizlerin Agememnon adlı zırhlı savaş gemisinde 27 Ekim 1918'de ateşkes görüşmeleri başlamıştır.
- Yapılan görüşmeler sonucunda 25 madde hâlinde düzenlenen **Mondros Ateşkes Antlaşması** imzalanmıştır (30 Ekim 1918).

Mondros Ateşkes Antlaşması'nın bazı maddeleri şunlardır:

1. Boğazlar İtilaf Devletleri'ne açılacak, Karadeniz'e girişler serbest olacak, Karadeniz ve Çanakkale'deki istihkâmlar İtilaf Devletleri tarafından işgal edilecek.

Not

Bu madde Osmanlı toprak bütünlüğüne aykırı olup İstanbul'un güvenliğini tehlikeye düşürmüştür.

2. Osmanlı orduları terhis edilecek; ordunun taşıt, araç gereç, silah ve cephanesine İtilaf Devletleri tarafından el konulacak.

Not

Bu madde Osmanlı Devleti'ni savunmasız bırakmaya ve işgalleri kolaylaştırmaya yöneliktir.

3. Osmanlı Devleti'nin elindeki tüm savaş esirleri ile esir ya da tutuklu bulunan bütün Ermeniler serbest bırakılacak fakat İtilaf Devletleri'nin elindeki Türk savaş esirleri geri verilmeyecek.

Not

Bu madde uluslar arası eşitlik ilkesine aykırıdır.

4. İtilaf Devletleri güvenliklerini tehdit eden bir durum karşısında, herhangi bir stratejik noktayı işgal hakkına sahip olacak (Madde 7).

Not

Antlaşmanın en ağır maddesi olup Anadolu'yu her türlü işgale açık hale getirmiş, İtilaf Devletleri tarafından yapılacak işgallere yasal zemin oluşturmıştır.

5. Vilayet-i Sitte denilen altı doğu ilinde (**Erzurum, Van, Bitlis, Sivas, Elazığ, Diyarbakır**) herhangi bir karışıklık çıkarsa İtilaf Devletleri buraları işgal hakkına sahip olacak (Madde 24).

Not

Doğu Anadolu'da Ermeni devleti kurmaya yöneliktir.

6. Toros Tünelleri, İtilaf Devletleri tarafından işgal edilecek.
7. Tüm liman ve tersaneler İtilaf Devletleri'nin kontrolünde olacak.
8. Hükümet haberleşmesi dışındaki telsiz, telgraf ve kablolar (iletişim hatları) İtilaf Devletleri'nin denetimi altında olacak.

Not

Türk halkının örgütlenmesini engellemeye yöneliktir.

9. İran içlerinde ve Kafkasya'da bulunan Osmanlı kuvvetleri, I. Dünya Savaşı'ndan önceki sınırlara çekilecek.

10. Kömür, akaryakıt ve benzer kaynaklarda, ülkenin ihtiyaçları karşılandıktan sonra, İtilaf Devletleri'ne satın alma kolaylığı sağlanacak.

11. Suriye, Irak, Hicaz, Yemen, Trablusgarp ve Bingazi'de Osmanlı kuvvetleri ve subayları en yakın İtilaf Devletleri komutanlığına teslim olacak.

- Osmanlı Devleti'ni fiilen yok sayan bu antlaşmanın imzalanmasının ardından İtilaf Devletleri, Osmanlı Devleti topraklarını işgal etmeye başlamıştır.

Not

Mondros Ateşkesi sonrası ilk işgal edilen yer İngilizlerin işgal ettiği **Musul** olmuştur.

- İngilizler; Musul'dan sonra Antep, Urfa, Maraş'ı işgal edip Batum, Eskişehir, Samsun, Afyon bölgelerine asker çıkarmışlar, bir süre sonra Antep, Urfa ve Maraş'ı Fransa'ya bırakmışlardır.

- Fransa, Adana ve çevresini; İtalya ise Antalya ve Konya'yı işgal etmiştir.

- Türk halkı, Mondros Ateşkes Antlaşması sonrasındaki işgaller üzerine "**Millî Mücadele Hareketi**"ni başlatarak Mustafa Kemal Paşa'nın liderliğinde bağımsızlık mücadelesini yürütmüştür.

Mondros Ateşkes Antlaşması sonrası işgaller

TYT - AYT

TARİH
VIDEO DERS KİTABI**Mondros Ateşkes Antlaşması Sonrası Başlayan İşgaller Karşısında Osmanlı Hükûmeti'nin Tutumu**

- Osmanlı padişahı VI. Mehmet Vahdettin, işgal kuvvetlerinin baskısına dayanamayarak Mebusan Meclisini kapatmıştır.
- Zamanla İtilaf Devletlerinin emperyalist emellerinin geçici olmadığını, bu yolla işgallerin önlenemeyeceğini anlayan Tefvik Paşa Hükûmeti, İtilaf Devletleri ile iş birliği politikasını terk ederek işgal kuvvetlerinin isteklerini reddedince İngilizlerin baskısıyla padişah tarafından görevden alınmıştır.
- Tefvik Paşa'yı görevden alan VI. Mehmet Vahdettin, İngiliz Muhipleri Cemiyetinin kurucularından **Damat Ferit'e** hükümet kurma görevi vermiştir.
- Damat Ferit Paşa Hükûmeti, işgal kuvvetleriyle iş birliği içinde, millî çıkarlara ve Anadolu'da başlayan "Millî Mücadele Hareketi"ne karşı bir politika izlemiştir.

Not

Mondros Ateşkes Antlaşması sonrası Damat Ferit Paşa başkanlığındaki İstanbul Hükûmetinin teslimiyetçi politika izlemesi üzerine Türk halkı Kuvay-ı Milliye birlikleri ve millî cemiyetler kurarak üzerine düşen görevi yapmış, vatanı işgalden kurtarmak için bağımsızlık mücadelesine girişmiştir.

Mondros Ateşkes Antlaşması Sonrası Başlayan İşgaller Karşısında Mustafa Kemal'in Tutumu

- I. Dünya Savaşı sona erdiğinde Suriye-Filistin Cephesi'nde **Yıldırım Orduları Grup Komutanı** olarak görev yapan Mustafa Kemal Paşa, Mondros Ateşkes Antlaşması imzalanınca İstanbul'a geri dönmüştür.
- İstanbul'un fiilen işgal edildiği gün olan 13 Kasım 1918'de İstanbul'a gelen Mustafa Kemal Paşa, Haydarpaşa Tren İstasyonu'nda trenden indikten sonra İstanbul Boğazı'na demirlemiş İtilaf Devletleri donanmasını görünce ağlamaya başlayan yaveri Cevat Abbas'a "**Ağlama çocuk! Geldikleri gibi giderler.**" demiştir.
- Mustafa Kemal Paşa, İstanbul'a geldiğinde ilk olarak kurulacak hükûmette harbiye nazırlığında görev alarak işgallere karşı direniş hareketi başlatmak istemiştir.
- Ancak İstanbul Hükûmetinin teslimiyetçi tutumu nedeniyle İstanbul'dan vatanın kurtulamayacağını görmüş ve millî direnişi başlatmak için Anadolu'ya geçmeye karar vermiştir.

Not

Bu süreçte Mustafa Kemal Paşa, Ali Fethi Bey ile Minber gazetesini çıkarmıştır.

20. YÜZYIL BAŞLARINDA OSMANLI DEVLETİ VE DÜNYAÜNİTE
19**► Paris Barış Konferansı (18 Ocak 1919)**

- 18 Ocak 1919'da başlayan Paris Barış Konferansı, I. Dünya Savaşı'ndan sonra galip devletlerin (İngiltere, Fransa, İtalya, Japonya, ABD vb.) mağlup devletlere (Osmanlı Devleti, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, Almanya ve Bulgaristan) imzalatacakları barış antlaşmalarının esaslarını görüşmek ve savaş sonrası oluşacak yeni dünya düzeninin temellerini kurmak üzere toplandıkları uluslararası bir konferanstır.
- 32 devletin katıldığı konferansta savaşı kazanan Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Fransa, İtalya ve Japonya'nın başbakan ve dışişleri bakanlarının oluşturduğu "**Onlar Konseyi**" alınan tüm kararlarda etkin rol oynamıştır.
- ABD, Paris Barış Konferansı'na **Milletler Cemiyeti**'nin (Cemiyet-i Akvam) kurulmasını gündeme getirmeyi amaçlamış, Milletler Cemiyetinin kurulmasıyla da amacına ulaşan ABD konferanstan ayrılarak, **Monroe Doktrini** adı verilen yalnızlık politikasına yönelmiştir.
- ABD'nin ayrılmasından sonra konferansa hakim olan İngiltere ve Fransa; gizli antlaşmalarda İtalya'ya vad edilen Batı Anadolu'nun Yunan işgaline bırakılmasını sağlamıştır.

Not

İngiltere'nin bu politikasında sömürge yolları üzerinde güçlü bir İtalya istememesi etkili olmuştur.

- Yunanistan, sunduğu sahte belgelerle İzmir ve çevresinde Rumların çoğunlukta olduğunu iddia ederek bu işgalin konferansa katılan diğer devletler tarafından da kabul edilmesini sağlamıştır.
- Paris Barış Konferansı'nda en çok tartışılan konu ise Osmanlı Devleti'ne imzalatılacak antlaşmanın şartları olmuştur. Galip devletlerin çıkar çatışmaları nedeniyle Osmanlı Devleti ile imzalayacakları barış antlaşması sonraya bırakılmıştır.
- Konferansta yenilen devletlere şartları çok ağır antlaşmalar imzalatılmış, bu durum II. Dünya Savaşı'na zemin hazırlamıştır.
- **İmzalanan barış antlaşmaları şunlardır:**

Almanya	Versailles (Versay) Antlaşması
Avusturya	Saint Germain (Sen-Jermen) Antlaşması
Macaristan	Trianon (Triyanon) Antlaşması
Bulgaristan	Neuilly (Nöyyi) Antlaşması